

DOCUMENTE INEDITE DIN COLECȚIA DE DOCUMENTE A MUZEULUI MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

Gabriel Ciotoran

Abstract: The article presents unpublished documents made by some public figures from different domains, which are present in the collection of documents of the Bucharest Museum – XIX-XX centuries. There are letters, medical documents and informations from the history of some churches in Buchares. The documents are written in romanian and in French.

Key words: manuscripts, personalities, political, scientific, cultural

În Colecția „*Documente*” a instituției noastre se găsesc mai multe documente necunoscute publicului care aparțin unor mari personalități aferente domeniului politic, științific și cultural. Le voi prezenta în detaliu, în funcție de acestea și de criteriul cronologic.

În anul 1866, A. I. Cuza, „*Domnul Unirii*”, la nouă luni de la lovitura de stat din 11 februarie, se afla în exil la Paris. De aici a trimis o scrisoare tinerei Aglae Jora, fata unui prieten. În aceasta, el face o donație a casei sale situată pe strada Biserica Amzei, nr. 1-3, din mahalaua centrală a orașului, Amzei (A. I. Cuza, 1866, M.M.B.). O deținea din anul 1862. „*Casele ce le-am cumpărat de la Manolache Zefcari, care de bună voie mi le-a vândut cu tot locul, le dăruiesc domnișoarei Aglae Jora, fiica domnului Jora și Sultana Jora, născută Manu și poate fi revândută numai de domnișoara Jora; restul va fi folosit de domnul Alecu, părintele său*”. După alte condiționări pe care le face: banii rezultați din vânzare să fie folosiți doar pentru instruirea fetei, iar după căsătorie „*să-i folosească ea cum va voi*”, în final se semnează și consemnează data: „*Paris, 16 noiembrie 1866, A. I. Cuza*”. Documentul este foarte clar, scris cu cerneală neagră, din el rezultând afecțiunea pentru această familie rămasă în țară.

Am propus ca la această adresă să se pună o plăcuță comemorativă cu numele său. La casa din Schriesheim, Germania, unde s-a stins din viață în anul 1873 A.I. Cuza, există o placă comemorativă amplasată pe fațadă. Scrisoarea este singurul document din colecția muzeului care reglementează statutul proprietății unei case din București, de către un fost șef al statului român.

O scrisoare expediată de omul politic Ion I. C. Brătianu, emblemă a Partidului Național Liberal, este următorul manuscris. A fost trimisă lui Alexandru Marghiloman, lider în Partidul Conservator, în anul 1891. Cele două mari partide alternau la guvernare. Este în limba franceză și reprezintă o invitație deosebit de

politicoasă (I. I. C. Brătianu, 1891, M.M.B.).

„Dragă domnule Marghiloman.

Eu aș putea dispune să vă rog să acceptați o întâlnire cu mine, duminică înainte de ora două, la ora pe care o veți fixa. Doresc să fiți încredințat dragă domnule Marghiloman de expresia înaltei mele considerații și sentimentele mele cordiale.

Ion. I. C. Brătianu”.

Nu cunosc problema în care dorea să aibă loc întâlnirea. De remarcat este respectul față de un adversar politic. Limba franceză în care s-a scris este aceea a înaltei societăți bucureștene.

Titu Maiorescu, președinte al Partidului Conservator în anul 1913, când guvernul său a încheiat Pacea de la București, are două scrisori de familie. Ele sunt adresate verișoarei sale, Leni (T. Maiorescu, 1887 și 1895, M.M.B.).

„Îmi pare bine că mi-ai scris, deoarece am un mic semn de viață de la tine. De la Ion n-am primit nici o scrisoare. Este greu de înțeles cum din cinci copii ai lui nenea Costache ați ieșit trei fete așa de cuminiți și doi băieți așa de ciudați. A stat un an de zile la noi, a beneficiat de casă și masă, intrase în familie. Eu eram ministru ad-interim la Lucrările Publice. Cunoscând dorința lui de a pleca din țară, l-am ajutat să primească o funcție în Prusia, ca șef de șantier. După ce a ajuns acolo, n-a mai dat o știre. Faptul că nici la minister nu a mai dat, a dus la destituirea sa. La scurt timp după plecarea sa, guvernul a demisionat, dar aceasta nu-l scuză cu nimic pentru atitudinea sa”.

Omul politic este foarte supărat pe fratele destinatarei, datorită comportamentului său iresponsabil. Ajuns în străinătate nu și-a mai onorat nici un fel de obligații față de cel care-l sprijinise, nici față de stat, care-l plătea! Aspectele sunt foarte greu de etichetat, dar demonstrează și rolul nefast al favoritismelor de orice fel în societatea românească. Ultima parte a scrisorii se referă la celălalt frate al verișoarei sale, Costi.

„Am aflat cu bucurie că în sfârșit s-a dat pe brazdă și a început să practice medicina cu succes la Caransebeș. Pentru a trăi în aspra atmosferă morală din România, nu este făcut Costi cu firea lui timidă și inertă.

*Salutările neveste-mi și salutările mele,
din partea vărului T. Maiorescu”.*

Acesta s-a dat cel puțin „pe brazdă” și a făcut medicina. Datorită personalității mai slabe a ales cu justețe Austro-Ungaria.

Anterior, adică în anul 1887, aceeași verișoară primise o scrisoare de condoleanțe de la omul politic. Murise tatăl acesteia, Costache.

„București, 1887

Iubită verișoară,

Am fost adânc mișcat de marea nefericire ce v-a lovit. Pentru mine a fost cu atât mai neașteptată, cu cât unchiul Costache a fost la mine la București și mi s-a părut mai înstărit ca oricând, în urmă cu 4-5 ani.

Te rog să arăți salutările mele bunului dumitale bărbat și s-o săruți din partea mea pe verișoara, să primești cele mai sincere condoleanțe.

T. Maiorescu”.

Într-un greu moment, ca cel al pierderii tatălui, omul politic se adresează în cuvinte simple, dar calde, rudei sale. Scrisul este clar, dar manuscrisul poartă amprenta timpului. Din aceste scrisori de familie rezultă afecțiunea pe care Titu Maiorescu o are față de rudele sale, faptul că se puteau baza pe el, nu sunt excepții la familiile de români.

Din anul 1866 datează o scrisoare a lui Carol Davila. Medicul venise din Paris, ca urmare a câștigării unui concurs și înființase sistemul modern științific de medicină (Zamani, 2008). În epistolă se face o relatare a înlăturării lui A. I. Cuza de la domnie, în noaptea de 10-11 februarie 1866 (C. Davila, 1866, M.M.B.).

„Câțiva membri ai comitetului secret, după ce au cumpărat pe cei care păzeau palatul, s-au prezentat la patru dimineața în camera de culcare a prințului și i-au prezentat Declatația de Abdicare. Urma să fie înlocuit cu Filip de Flandra, fiul regelui Leopold al Belgiei. Apoi s-au recreat”.

El nu a fost un adept al loviturii de forță desfășurate. L. Haralambie, șeful Gărzii Naționale care-l păzise până-n ultima clipă, trădase fiind sedus de o frumoasă femeie! În oraș fusese lipită prima fotografie cu noul domnitor Filip de Flandra. Acesta a refuzat însă oferta, fiind instituită Locotenența Domnească până la sosirea lui Carol de Hohenzollern, care-și făcea intrarea în București pe 10 mai 1866.

Următoarele documente, mai numeroase sunt din secolul XX.

Cel mai mare diplomat român din istorie, președinte al Ligii Naționale de două ori, are o scrisoare din anul 1906 (N. Titulescu, 1906, M.M.B.). Era avocat și-l anunța pe un locuitor al Capitalei că va fi acționat în judecată de clientul lui, dacă nu-și respectă obligația asumată în contractul de arendare a unui teren. Iată conținutul ei:

„Onorate domn,

Clientul meu Ghe. Burcă din strada Grădina cu cai, este dispus a vă intenta un proces, deoarece nu v-ați conformat acțiunii din Contractul intervenit între D-sa și Dvs. cu data de 16 noiembrie 1904.

În adevăr, după acest contract sunteți obligat a împrejmuți locul arendat cu un gard, îndeplinind condițiile regulamentelor Primăriei, pe când dvs. nu v-ați îndeplinit obligațiile, astfel încât clientul meu se vede tradus în instanțe din cauză că nu v-ați conformat în privința locului din str. Sf. Gheorghe, Regulamentelor municipale.

Pentru că îndeobște procesele sunt dăunătoare, am decis ca înainte de a intenta acțiunea să mă adresez conștiinței dvs. rugându-vă ca în termen de trei zile de la primirea scrisorii să-mi răspundeți ce aveți de gând față de aceste pretenții juste ale clientului meu, anunțându-ne că în caz de nerăspuns, voi proceda la cele legale.

14 noiembrie 1906

Cu toată stima,

N. Titulescu, profesor la Universitate din Iași, avocat?

Avea numai 24 de ani ... Cauza este simplă, un litigiu incipient. Avertizarea se face clar. Anul următor s-a căsătorit cu Caterina Bulcă.

Peste 30 de ani va pleda de la tribuna Ligii Națiunilor pentru cauza țărilor mici, a României, pentru nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forță în relațiile internaționale, pentru Dreptul Internațional, pentru încheierea alianțelor între țările din Peninsula Balcanică. A fost propus în anul 1937, la Londra, pentru premiul Nobel pentru pace. A murit în Franța pe 17 martie 1941 și înmormântat de praznicul de Bunei Vestiri la biserica ortodoxă din Cannes, acum 75 de ani!

Două scrisori încadrează cronologic pe acesta. Ele aparțin familiei Cantacuzino, descendenți ai domnitorului Șerban Cantacuzino (1678-1688). Era o familie foarte bogată cu multe proprietăți imobiliare, ce s-au păstrat până astăzi. Ghe. Cantacuzino, arheolog, fiul expeditorului celei de a doua scrisori pe care o voi prezenta, Ghe. Cantacuzino, a lăsat în colecția de Documente a M.M.B. un jurnal pe care l-am prezentat anterior (Ciotoran, 2013, nr. 27, 159).

Prima scrisoare aparține Mariei Cantacuzino. Era președinte a Societății filantropice „Regina Elisabeta” (G. Cantacuzino, 1903, M.M.B.). În această calitate ea solicită datele pentru doi copii pentru a le oferi cele necesare traiului Aceștia să fie însă „în mizerie totală”. Redactarea este în limba română, accesibilă celor nevoiași, scrisul clar.

Fiul acesteia, Gheorghe Cantacuzino, a scris a doua scrisoare în anul 1913, anul celui de-al doilea război balcanic. Este adresată tatălui său, Gheorghe Cantacuzino, poreclit „Nabubu” pentru bogăția sa. A fost primar general al Bucureștilor. Este în limba franceză, iar tânărul expeditor își cere scuze pentru comportamentul nepolitic avut față de bunica lui. Conținutul său are de altfel mult umor involuntar, caracteristic copiilor lipsiți de griji materiale, obișnuiți să li se facă mereu pe plac (G. Cantacuzino, 1913, M.M.B.).

„Dragă tată,

Am primit sâmbătă telegrama în care spuneai că ești foarte supărat de comportamentul meu de marți și miercuri.

Eu doresc să-ți povestesc cum s-a petrecut scena. Am rugat-o pe bunica

mea italiană, după ce mă sculasem, să-mi predea italiana. Ea l-a pus însă pe domnul Juilland, care mi-a suprimat italiana spunând că „n-am nevoie de italiană dimineața”.

Reacția lui a fost destul de violentă însă. Eu regret că am fost violent și nu am reflectat mai mult.

*La revedere dragă tată, te îmbrățișez și-ți promit să nu se mai întâmple.
Fiul tău, George”.*

„Năbădăiosul” tânăr care-și cere scuze tatălui său, va ajunge președinte al partidului de extrema dreaptă „Legiunea Arhanghelului Mihai” în perioada interbelică.

Celebrul general francez Pierre Petin are două scrisori din anul 1922, pe când îndeplinea calitatea de Atașat Militar al Legației Franței la București. Se evidențiasse în războiul dus împotriva Germaniei prin fapte de bravură pentru care fusese decorat.

Ele aveau rostul de a răspunde regulilor de politețe ale înaltei societăți.

Fusese musafir al unei familii din București, unde petrecuse câteva ore și-i mulțumea la scurt timp prin acestea, gazdei sale. Era o regulă de politețe (P. Petin, 1922, M.M.B.).

„Dragă Doamnă,

Îmi exprim recunoștința pentru ocazia pe care mi-ați oferit-o să petrec alături de dvs. atâtea ore plăcute începînd cu ora 6 p.m. și până la miezul nopții.

Aceleași urări și soțului dvs, domnului Valentin”.

A doua scrisoare are un conținut aproape identic și a fost trimisă în același an, 1922, ca urmare desigur a unei alte vizite.

Limba franceză se folosea frecvent în orașul București. Aceasta însă amintește de o întrebare pe care mi-a pus-o în urmă cu câțiva ani o doamnă sosită din Paris, în timpul unui ghidaj făcut la Suțu: „Care este raportul dintre limba franceză și cea engleză în momentul de față în București?” Am preferat să-i ascund adevărul: „De egalitate!” Depinde și de noi, cunoscătorii limbii lui Voltaire, ca această întrebare să nu devină cu totul inutilă! În colecția M.M.B. sunt multe documente redactate în limba franceză și niciunul în limba engleză!

Generalul Petin este cel care a încheiat pacea cu Hitler în anul 1940 și a condus regimul de la Vichy, aliat cu acesta. A fost condamnat la moarte în anul 1945.

Din același an, 1922, avem și invitația făcută de Mareșalul Palatului, la botezul lui Mihai, fiul lui Carol al II-lea și al Elenei, soția sa. Ea este importantă datorită semnificației sale: botezul viitorului rege Mihai I. Este din carton, tipărită, are o coroană regală încrustată la mijloc (P. Regal, 1922, Invitație, M.M.B.).

„Din Înalt Ordin, Mareșalul Curții Regale are onoarea de a înștiința pe Dl. Pherechydé, fost președinte al Consiliului ad-interim și Doamna Pherechydé, că sunt

invitați la ceremonia botezului A. S. R. Principele Mihai, care va avea loc Duminică 22 ianuarie 1922, la orele 16³⁰, la Palatul Regal din București.

Ținuta participanților este obligatorie. Domnii: frac, cravată albă, *decorațiuni, Marea Cruce cu cordon. Corpul Diplomatic în uniformă. Doamnele: toaletă de oraș cu pălărie. Militarii: ținuta de cermonie în ghete. Marea Cruce cu cordon.*

Sunteți rugați să bine-voiți a răspunde invitației noastre”.

Nașul a fost regele Constantin, tatăl Elenei.

În anul 1948, după abdicare, la începutul exilului, la curtea regelui Constantin s-a simțit ca acasă. Pentru nașul său nimic nu se întâmplase. Regele Mihai I al României venise să-l viziteze (Porter, Mihai I al României, 2007).

În anul 1937, regina Maria aflată în ultimele luni de viață, a adresat primarului Al. Donescu o scrisoare (Regina Maria, 1937, M.M.B.). Iată conținutul acesteia:

„Dragă Domnule Donescu,

Eu sunt bolnavă și nu pot veni să vă văd personal, dar voi pleda pentru un vechi prieten: generalul Prodan. Îl cunosc de foarte mult timp; a comandat regimentul meu în timpul războiului. În timpul lungii și onorabilei sale cariere el a rămas sărac lipit. Eu pledez pentru el, să-i dați un teren demn de un bun ofițer, care și-a făcut întotdeauna datoria”.

Este redactată în limba franceză, pe carton, cu un scris foarte citeț.

Ocazia i-a dat-o primarul Al. Donescu, care luase decizia de a da pământ veteranilor de război lipsiți de resurse materiale.

În pofida celor 20 de ani scurși de la război, pentru regină acest război era viu în memorie. Generalul Prodan comandase regimentul ei! ... Nu concepea să trăiască un alt război! (Ciotoran, Un interviu de-al Reginei Maria, Historia, 2008, nr. 5).

În colecție sunt și unele meniuri ale ei în limba franceză pentru prânz și cină. Ele constau în friptură de porc, de pui, salată, fructe, prăjituri. De Anul Nou 1936, s-au servit porc de lapte, fructe, prăjituri cu cremă (Meniu, 1936, M.M.B.).

Actul de la 23 August 1944 este reflectat de patru documente în colecția M.M.B. Trei aparțin lui Dumitru Dămăceanu, șeful statului major al comandamentului militar al Capitalei și unul al generalului Toma Zoller. Se împlinesc 70 de ani. Le voi prezenta pe rând.

Primul de numește „Plan” și este scris cu creionul în vara anului 1944. Are trei puncte. La punctul unu se face estimarea că pe 15 iunie 1944 forțele germane aveau „674.000 de militari” din care în București 5.000, în imediata apropiere; 6.000 la Băneasa; 3.000 la Otopeni; 1.800 în Ialomița; 10.000 în Prahova; forțe dispersate în număr de 2.500”. Forțele românești din București erau estimate la 5.000 de militari înainte de „ora H”, iar după aceea la 8.000; se estima o superioritate clară: 11.000 la 5.000.

Se estimează că un batalion din Oltenița ar urma să vină aici, precum și unul

din Curtea de Argeș. Aspectele legate de cele două deplasări constituiau punctul doi al planului.

La punctul trei era scris „*Desfășurarea acțiunii*”. El conține trei probleme:

A. Ora H – arestarea cuplului Antonescu; sunt trei ipoteze:

1. Pe front, cea mai bună;
2. Să se facă prin dispersiune, adică fără stabilirea unui punct precis;
3. Să fie făcută la Palatul regal, dar el nu o considera viabilă.

În planul lui Dămăceanu se scria și de o proclamație regală citită la Radio care trebuia tipărită și răspândită în Capitală și țară. Pregătirile erau în faza finală. Se estima ca după arestare, aviația aliată trebuia să efectueze bombardamente împotriva forțelor germane. Acțiunea trebuia pregătită și prin „*acte de sabotaj*”.

Al doilea manuscris se numește „*Stejar-Extremă Urgență*”. Aceasta era de fapt parola care însemna că arestarea lui I. Antonescu s-a efectuat și trebuie declanșată insurecția armată. Pe manuscris se găsește și un număr de telefon: 3844.

Ultimul document se intitula „*Pajura*”. Era tot o parolă care ascundea conținutul. La auzul ei comandanții de unități urmau să vină la Comandamentul Central; pe spate se găsește semnătura A. Dămăceanu. Aportul lui la realizarea actului a fost foarte importantă. Peste 20 de ani era director general la Rezervele Statului și susținea că a fost revoluție, neadmițând altă opinie!

Ultimul document aparține generalului Toma Zoller, care deținea funcția de Șef de Stat Major al Corpului Cinci Teritorial. Se numește „*Fragment de Epopee*” și are următoarea dedicație: „*Ca pios omagiu memoriei tuturor celor care au căzut în luptele contra hitlerismului*” (T. Zoller, 1964, M.M.B.).

Documentul relatează atmosfera din unitatea sa, din seara zilei de 23 August 1944, când se difuza proclamația regală. Se continuă cu relatarea primelor acțiuni împotriva nemților și se termină pe 31 August 1944. Sunt expuse și unele aspecte beligerante din Valea Prahovei, importantă pentru zăcămintele de petrol.

A fost scris în anul 1964, la 20 de ani de la evenimente, când i s-a solicitat cu prilejul aniversării acestora. A fost scris citeț, foarte caligrafic.

„*Aveam calitatea de comandant de unitate. Din afara orașului am primit un telefon în după-amiaza zilei de 23 August 1944, un telefon de la generalul C. Sănătescu, care mi-a spus să ascult radioul seara la orele 10, împreună cu subalternii. Mi-am dat seama că sosise clipa ...*”. Ofițerii au luat loc pe scaune, au început să asculte cu maximă atenție. Nimeni nu-și trăda vreun sentiment. Se vedea la fiecare că dorise de mult acest moment; o relaxare și o bucurie pe care și le rețineau.

Încă în noaptea 23/24 august 1944, s-a trecut la primele acțiuni împotriva forțelor germane, care constau în dezarmarea acestora. Prizonierii germani capturați au fost eliberați conform înțelegerii făcute cu comandantul german. Pe 25 august 1944, s-a declarat război Germaniei.

La Păulești era un lagăr de prizonieri bine organizat cu rețele de sârmă. Erau 4-5.000 de oameni sub comanda generalului Kudera, comandantul Diviziei a V-a. În lagăr mai erau două avioane, tancuri, circa 800 de camioane, 18 piese de artilerie. Pădurea Buda era bine apărată de români. Dacă pe 24 august ziua a fost destul de calmă, pe 25 august 1944 nemții au bombardat masiv Bucureștiul.

Au luat legătura cu fiecare comandant de unitate. De la gărzile capturate s-a luat muniția, dezarmarea acestora fiind prima acțiune făcută. Replica posturilor germane și a comandamentelor germane a venit la trei dimineața: vorbea Hitler. El amenința noile autorități de la București cerând pedepsirea în sânge a trădării românilor; „*niciun militar român valah să nu rămână în viață*”. Hitler folosea cu acest prilej termenul medieval „*valah*”. Înregistrarea vocii a rămas o dovadă peste timp a urlitelor sale, care nu mai păreau ale unui om ... „*țipete disperate, ferocitate*”. Ordinele lui nu mai puteau fi îndeplinite, deoarece nu mai puteau fi executate. Unitățile germane scoase din unități, dezarmate și puse pe fugă. Micile unități române s-au regrupat, deși erau intercalate, printre cele germane.

Spre finalul manuscrisului se consemnează că generalul Zoller a luat legătura cu comandantul Garnizoanei Ploiești, ordonându-i „*să înceapă executarea măsurilor pentru înlocuirea gărzilor nemțești cu unități române. Am cerut să mi se raporteze până la cinci dimineața de executare*”. Replica lui a fost următoarea: „*va fi greu și nu cred că se va îndeplini în această noapte. Eram convins că la Ploiești se va produce cea mai mare defecțiune. Surpriza a venit în zori, către 4:30, telefonic, când mi s-a raportat: Misiunea a fost îndeplinită*”.

Un episod interesant a fost cel petrecut la gara Breaza. Șeful ei a intrat în noaptea de 23/24 în biroul lui Zoller și a spus: „*Mi-au fugit toți funcționarii. Dacă mă întorc singur în gară mă omoară nemții*”. Subalternilor le-a fost teamă că vor fi omorâți de nemți. „*I-am dat un ofițer care l-a însoțit în permanență și o gardă militară care a păzit gara*”. Funcționarii au revenit. Concomitent s-a trecut la lichidarea punctelor de rezistență hitleristă din Ploiești și împrejurimi. Luați prin surprindere mulți militari germani au dezertat, 15.000 de fasciști au fugit. Prizonierii englezi și americani de la Timiș au fost eliberați. Un ofițer american a mărturisit, cu multă reținere, că a muncit cu un briceag la realizarea unui tunel prin care să poată evada. Starea lor era de bucurie foarte vizibilă. În urma fiecărui contact cu românii primeau două-trei revolve. Au plecat spre București, în coloană de mașini, într-o atmosferă de entuziasm. Localnicii le arătau multă simpatie.

Schimbarea statutului lor, survenit pe neașteptate, din prizonieri, în oameni liberi într-o țară prietenă și aliată n-a dus la dispariția sentimentului de teamă ofițerului care spunea că realizase tunelul! Urmas să meargă în țările lor, la familiile care aflaseră de la radio de schimbarea survenită!

Simpatia față de americani se manifestase și anterior. Astfel, unui colonel rănit

„localnicii i-au dat coniac”. Aceasta a atras indignarea unui ofițer superior german care mi-a relatat aceasta, spunând: „otravă, nu coniac”. La plecarea din lagăr acest american „avea lacrimi în ochi”.

În anul 2009, unii supraviețuitori ai războiului au venit din S.U.A. la București, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la declanșarea conflagrației mondiale. În deplină concordanță cu cele relatate de Zoller, el a spus „Noi am fost oaspeți, nu prizonieri” (Ciotoran, 2010, 68).

Ultimul episod al manuscrisului prezentat relatează cele petrecute la o unitate din Prahova. Un comandant sovietic, solicitase efectuarea unei reparații la unitatea respectivă, de către zece soldați nemți, în stare de prizonieri. Aceștia au rezolvat sarcina cu bine. Au fost chemați la el, fiind priviți pe rând. La sfârșit a spus: „*Sunteți liberi. Duceți-vă în țara voastră și răspândiți democrația*”.

Dacă unii ofițeri germani au fost trimiși de pe teritoriul României în U.R.S.S., ca prizonieri, pentru ani de zile, iată că acești soldați erau eliberați!

Principala cauză a deciziei luate constă în faptul că erau doar soldați, față de care a existat multă înțelegere (Mulți ofițeri români luați prizonieri s-au declarat ulterior soldați). Apoi, aceștia au făcut o treabă importantă, greu de reparat de alții. Oameni simpli, aveau toate calitățile să militeze pentru democrație în Germania și să nu uite vreodată „omenia sovietică”.

Manuscrisul generalului Zoller este valoros prin faptul că a fost scris de un om care a participat la război, avea un înalt grad în armată și a fost un partizan al Actului de la 23 August 1944, pe care-l dorea cu ardoare.

Prima lună a confruntărilor ulterioare încheie manuscrisul.

Trupele sovietice staționate pe teritoriul Capitalei au acționat pentru instaurarea regimului comunist, favorizând ascensiunea partidului comunist.

Printre oamenii politici care au acționat pentru contracararea acestuia s-a numărat și Dem Obreja, președintele Partidului Democratic Independent. El a lansat în luna februarie a anului 1945 un Apel intitulat „*Români!*”, care se găsește în Colecția de Documente a M.M.B. A parvenit în anul 1961, când regimul comunist era consolidat în România, în pofida caracterului său „*anticomunist*” (D. Obreja, 1945, M.M.B.).

„*Români*

Mă adresez tuturor românilor, conștienți, care-și dau seama de misiunea lor în aceste grele momente.

Nu vă lăsați ademeniți de dușmanii interni și ca adevărați români arătați-le că sunteți căliți în politică.

Cu toții de la tânăr la bătrân, femei și bărbați, strângeți rândurile în jurul Regelui Mihai I și a Tronului.

Apropiați-vă cât mai mult cu sufletul de tânărul nostru Suveran M. S. Regele

Mihai I, care prin Actul de la 23 August 1944, v-a redat libertatea.

Veniți să participați Duminică 18 februarie 1945, orele 10:00 dimineața în fața Palatului Regal.

Mă adresez tuturor românilor conștienți care-și dau seama de misiunea lor în aceste momente grele”.

Manuscrisul este redactat cu cerneală albastră, pe hârtie.

Guvernul României era condus de generalul N. Rădescu, care s-a manifestat cu hotărâre împotriva comuniștilor, fiind chiar ultimul democrat înainte de P. Groza, care a condus guvernul de stânga în care partidul comunist era foarte puternic, care a făcut tranziția spre Republica Populară Română.

N. Rădescu a rostit în acea lună februarie a anului 1945 celebra afirmație „*Vreți război civil domnilor, îl facem*”, exasperat de provocările liderilor Ghe. Gheorghiu Dej și Ana Pauker (Georgescu, 1992, 248).

În fruntea țării era chiar regele Mihai I, pe care Dem Obreja îl susține cu înflăcărare. Aparent locuitorii Capitalei, ai zonelor învecinate erau chemați în sprijinul puterii. Această putere era însă amenințată de comuniști care se bazau pe un argument „*forte*”: trupele de ocupație sovietică. De la acest manifest lansat pe 18 februarie 1945 și până ce ambasadorul U.R.S.S. a bătut cu pumnul în biroul lui Mihai I „*Să fie numit P. Groza, în câteva ore*”, pe 6 martie, n-a mai trecut mult. În condițiile în care liderii partidelor democratice, făceau mari eforturi pentru contracararea pericolului iminent, Dem. Obreja a scris și răspândit „*Apelul*” pentru o manifestație de sprijin.

Istoriografia nu consemnează vreo mare manifestație democrată pe 18 februarie 1945, ci una comunistă la câteva zile. În sala A.R.O., Ghe. Tătărăscu a rostit pateticele cuvine „*Eu nu sunt comunist. Pentru cine a uitat sau nu știe, eu nu sunt comunist*” (Ciotoran, 2010, 110).

N. Rădescu a plecat ulterior din România, unde nu s-a mai întors vreodată. Pe 8 noiembrie 1945 s-a desfășurat o manifestație de mare răsunet în spiritul Apelului lui Obreja, „*Regele și Patria*” (Georgescu, 1992, 249).

În ultimul rând remarc curajul și viziunea de istoric a directorului M.I.B. Florin Georgescu, care a primit donația lui A. Fransch în anul 1961. În acel timp nu putea figura printre exponate, ci numai în depozit, ascuns de privirile vizitatorilor și ai Securității. În anul 1984, după un control, directorul P. Dache și-a pierdut postul după ce la un salariat s-a găsit un material „*subversiv*”. A rămas însă șef al secției contemporane, iar la sfârșitul lunii decembrie a anului 1989 a spus „*expoziția se va închide pentru o lungă perioadă de timp*”.

În prezent „*Apelul*” lui Dem Obreja poate figura în orice expoziție de istorie contemporană a M.M.B.

La 71 de ani de la lansarea apelului, Mihai I s-a aflat în luna martie a anului

2016 la cumpăna dintre viață și moarte. Are 94 de ani. În biserici s-au ținut slujbe pentru „*Robul lui Dumnezeu, Regele Mihai I al României*”.

Al. Marghiloman este destinatarul unei scrisori expediate de un profesor universitar din Iași (A. Naum, 1915, M.M.B.).

Boala acestuia l-a obligat să nu plece din casă. Dar acest aspect pălește față de grija legată de războiul declanșat cu un an înainte, adică în anul 1914. „*Mă întreb de ce atâta ură la niște oameni, care în loc să se iubească, nu pot cel puțin să trăiască unii cu alții, să se suporte? Flagelul oare cât va mai dura și cât se va mai întinde?*”. Grija sa s-a dovedit întemeiată. Pe 15 august 1916 România a declarat război Austro-Ungariei. Numai dârzenia soldaților, în vara lui 1917, a făcut ca orașul său, Iași, să nu fie ocupat de trupele Puterilor Centrale. De Sfânta Maria se vor împlini o sută de ani!

În continuare prezint manuscrise ale unor personalități culturale.

O scrisoare a celui mai mare compozitor român, George Enescu, datată din anul 1931, ziua de 3 septembrie. Este adresată primarului Dem Dobrescu (1929-1934). În timpul mandatului său, s-au realizat multe în oraș, fiind denumit „*Primarul târnăcop*”. A fost expedită de la Vila Brazilor, proprietatea sa aflată pe Șoseaua Kiseleff, nr. 61.

„*Mult stimat Domnule Primar,*

Sosind zilele acestea în București, am avut o impresie plăcută. Mi se pare că Bucureștiul nostru e mai spălățel, mai pieptănățel. Cine o fi primarul actualului guvern? La întrebarea mea mi se răspunde că tot Dobrescu. Atunci înțelegese totul.

Să trăiți!

George Enescu”.

În puține rânduri, marele compozitor îl felicită pe un ton vesel pe primarul Dem Dobrescu. Se arată mulțumit de aspectul general al Capitalei, aspect care i se datorează acestuia. Venit de pe malurile Senei, din „*orașul luminilor, adică Paris, cu frumosul său Arc de Triumf*”, monument de referință națională și cu „*Turnul Eiffel*”, ridicat la un secol de la revoluția din anul 1789, vede o mică reprezentare în variantă românească, din lemn, situată la mică distanță de vila sa, pe Kiseleff, numită pretențios „*Arcul de Triumf*”. Era de fapt etapa primară a monumentului din cărămidă, inaugurat în anul 1936, în cinstea făuririi României Mari (Capitala, 1936, B.A.R.). „*Dar așa-zisul Arc de Triumf?*” încheie el scrisoarea.

Un manuscris din anul 1958 aparține poetului Tudor Arghezi. Născut în București, nu s-a despărțit niciodată de el, fiind considerat „*cel mai mare poet după M. Eminescu*”. A publicat foarte mult după vârsta de 47 de ani, când a debutat, cicluri: filozofice, religioase, patriotice, pentru copii, scrieri sociale.

„*Unde sapă sapa locul, sare din pământ norocul*”, este un vers deosebit de valoros al poeziei „*Mamă Țară*”. Pentru pamfletul „*Baroane*” publicat în anul 1943

a fost arestat de către regimul lui I. Antonescu și dus la închisoarea Văcărești. „Îi duceam cireșe la închisoare”, afirma cu multă emoție domnul Radu Ciuceanu, arheolog la M.M.B. și ulterior director al Institutului Totalitarismului de pe strada M. Cerchez, nr.16. Coincidența face să fie chiar vila unde „a trăit ultimii ani din viață” poetul T. Arghezi.

Manuscrisul aflat în patrimoniul M.M.B. este tot un pamflet. În el este satirizat războiul, nu o persoană anume (T. Arghezi, 1958). Are forma unei epigrame de numai două versuri albe (fără rimă). Se numește „Pace și război”, care impresionează îndeosebi prin mesaj și nu prin valoarea artistică!

„Scârbită să-i omoare pe oameni, unul câte unul, moartea îi doboară în cete de mii și mii cu tunul”. Războiul este „slujbaș al morții”, care personificată, are sentimentul de lehamite față de decesele unipersonale și dorește să-și facă „planul” cu ajutorul lui.

Un alt manuscris literar aparține scriitorului și poetului Zaharia Stancu. A scris romanele „Desculț”, „Șatra”, „Rădăcinile sunt amare”, numeroase poezii de o mare profunzime. Leit-motivul primului roman este „Să nu uiți, Darie” în care eroului (chiar autorul) i se spune insistent să țină minte primii săi ani din viață, cu problemele lor. Nimeni nu-i uită și toți se raportează la ei!

N. Iorga a avut o copilărie plină de lipsuri și umilințe relatată în cartea „O viață de om, așa cum a fost”.

Acest manuscris este o pagină a capitolului cu nr. 48 din romanul „Rădăcinile sunt amare”. Scrisul este microscopic, doar cu lupa putându-se citi. La sfârșit, este semnătura sa și data de 7 decembrie 1958. Este o pagină din „Jurnalul” lui Darie, personaj prezent și aici, întocmai ca la L. Rebreanu și M. Preda, care au personaje prezente în romane succesive (Z. Stancu, 1958, M.M.B.).

Acțiunea se petrece în ziua de 7 decembrie 1939 în Munții Răcuți. O zi grea de iarnă petrecută cu primejdii și dificultăți în munți, în condiții de sălbăticie.

Zaharia Stancu a fost foarte mult apreciat în timpul perioadei comuniste, a avut acces la conducerea statului. A păstrat însă prietenia cu jurnalistul N. Carandino, director la periodicul „Dreptatea” al Partidului Național Țărănesc, după ieșirea acestuia din închisoare, pe care l-a ajutat să se reintegreze profesional (Carandino, 2003).

Din anul 1959 face parte un manuscris al lui Mihai Sadoveanu. A scris numeroase romane istorice, în frunte cu „Frații Jderi”, romanul psihologic „Baltagul”, volume de nuvele și reportaje. În anul 1943 declarase că „nu-i înghit pe bolșevici”. Acum el a scris un mic reportaj despre Casa Scânteii, mai exact despre construirea ei. În același an l-a și donat Muzeului de Istorie a orașului București, când la Suțu s-a și deschis prima expoziție. Clădirea a fost ridicată în acei ani după modelul sovietic care-l înlocuise pe cel francez după război. Începutul l-am consemnat pentru valoarea sa

politică: „Într-o zi de toamnă târzie, am trecut pe lângă lacul Băneasa, prin locul hipodromului spre Mogoșoaia și Bufta. La malul lacului se aflau câteva clădiri mari, anii trecuți. Acum este un șantier ...”. Clădirea se numește în prezent „Casa Presei Libere”. Faptul că marele scriitor a donat acest manuscris Muzeului de Istorie București este o dovadă a considerației sale față de instituție (M. Sadoveanu, 1959, M.M.B.). Și literatura face parte din istoria orașului.

În ultima parte, voi prezenta manuscrite ale unor oameni de știință.

C.I. Parhon este un savant în domeniul medicinei, a posibilității de prelungire a vieții active a omului. În acest sens a înființat „Institutul de Geriatrie”, care-i poartă numele. Acesta a devenit cunoscut în întreaga lume, lideri din diferite țări au apelat la el în acest scop. Cea mai importantă personalitate formată de el la institut a fost Ana Aslan. În anii '80 ea avea nevoie de aprobarea lui N. Ceaușescu pentru a răspunde solicitărilor venite de la conducătorii unor țări (ulterior a fost desemnat primul ministru pentru aprobare). C. I. Parhon a făcut parte din „Prezidiul R.P.R.”, constituit pe 30 decembrie 1947, după abdicarea regelui Mihai I.

În Colecția de Documente a M.M.B. se găsește un manuscris al acestuia, intitulat „Rolul glandelor la om”, care tratează și despre diabet, ca o derivată a uneia dintre glande; este considerată o boală mai puțin cunoscută. Primele observații despre diabet au fost făcute de englezul Willis în anul 1674 (C. I. Parhon, 1959, M.M.B.). Pe spatele manuscrisului lui C.I. Parhon se tratează problema „Endocrinologiei”, cu subtitlul „Fapte cîștigate”, făcându-se un bilanț al acumulărilor din domeniu. Cel care s-a ocupat de problema prelungirii vieții omului, a trăit aproape o sută de ani ...

Tot de medicina internă se ocupă și academicianul Ștefan Milcu, într-un manuscris cu acest titlu, aflat în colecția M.M.B. (Șt. Milcu, 1958, M.M.B.). În introducerea sa a făcut un istoric al endocrinologiei în decursul ultimului secol. Scrisul este greoi, specific multor medici. Sunt două pagini mari scrise cu pixul.

Fizicianul Horia Hulubei, academician, are un manuscris din domeniu, care face trimitere la diferite industrii care aplică această știință. Este scris cu creionul, are 3 pagini, scrisul este foarte citeț (H. Hulubei, 1959).

Din același domeniu de găsește și un manuscris al lui Traian Săvulescu. Are 3 pagini, scrisul este mic și greoi (T. Săvulescu, 1959).

Genealogia este prezentă cu un istoric al *Familiei Văcărescu*. Manuscrisul are 13 pagini, este scris în limba franceză și nu este semnat. Este prima familie de nobili din România. Este originară din regatul Ungariei, ținutul Transilvaniei.

Documentul autentic și cel mai vechi ce stabilește această origine este o diplomă prin care regele Andrei al III-lea al Ungariei în anul 1291, face cunoscute unele aspecte referitoare la această familie: „Noi Andrei, prin grația lui Dumnezeu, rege al Ungariei ... facem cunoscut tuturor ... Familie de nobili valahi cu strămoși în Transilvania”. Sași și valahi încep să dețină posesiuni. Ion Heliade Rădulescu a

afirmat că este o familie ilustră din Făgăraș, în anul 1803, într-o lucrare. Afirmările sale sunt întărite cu unele documente justificative. Nu a fost întâmplător că Jean Văcărescu s-a prezentat în fața împăratului Iosif al III-lea, în anul 1781!

Această familie a trecut în același an în Valahia. A dat pe poetul Ienăchiță Văcărescu și frumoasa Elena Văcărescu, de care prințul Ferdinand era foarte tare îndrăgostit. „Înaltă, brunetă cu ochii negrii”, îl acaparase cu totul pe viitorul rege. „*Ori ea, ori tronul*”, a decis Carol I. Căsătoria cu aceasta contravenea constituției, deoarece era româncă! „*Când o vedea printre rândurile de viță-de-vie se înroșea foarte tare, nu-și putea lua privirea de la ea*”. A ales însă tronul. O călătorie în străinătate fiind „*leacul*” uitării ...

Ea a scris poezii de dragoste. A avut ulterior o îndelungată relație de prietenie cu omul politic conservator Constantin Argetoianu. Acesta a fost însă decepționat de „*lipsa ei de sinceritate*”. S-a stabilit în Franța și n-a uitat să-și declare obârșia „*Eu sunt româncă*”, menționează George Călinescu (Călinescu, 1938, 783).

Ascendentul ei, Ienăchiță Văcărescu, scrisese în anul 1792 „*testamentul său*” moral „*urmașilor mei Văcărești, las vouă moștenire creșterea limbii românești și a patriei cinștite*” (Călinescu, 1983). Pe terenul acestei familii din sudul orașului, Nicolae Mavrocordat a ridicat în secolul al XVIII-lea vestita Mănăstire Văcărești. Ulterior a devenit închisoare. A fost distrusă în anul 1986, în pofida opoziției unor intelectuali, precum: Dinu C. Giurescu, Răzvan Teodorescu, Gheorghe Leahu.

Închei cu domeniul cel mai familiar: „*Istoria Bucureștilor*”. Un manuscris al lui Nicolae Vătămanu, cu acest titlu a intrat în patrimoniul M.M.B., fiind donat de autor în anul 1960 (N. Vătămanu, 1960).

El tratează istoricul unor vechi lăcașuri de cult din București, „*oraș al bisericilor*”, după cum afirmă un călător. Scrisul este foarte citet. „*Ridicate la intersecția drumurilor*”, din lemn sau cărămidă, reconstruite pe acelaș loc sfânt, au rămas în mare parte până-n zilele noastre, în totalitate cele din acest manuscris. Bisericile au fost denumite „*ferestre către eternitate*”, care facilitează legătura dintre om și Dumnezeu. Acest proces a continuat și-n zilele noastre, astfel că pe un teren viran de pe Aleea Parva s-a ridicat după revoluție o mare biserică din cărămidă care poartă hramul Sfântului Andrei, apostolul poporului român, sărbătorit pe 30 noiembrie. Preotul care a oficiat de la început în ea se numește Nicolae Popescu. Este evident doar un exemplu. „*Eu sunt optimist în privința poporului român deoarece este un popor credincios*”, a afirmat academicianul C. Bălăceanu-Stolnici, descendent al familiei boierești de mare tradiție și importanță, Stolnici.

Valoarea lor spirituală era dublată și de una practică, primejdia reprezentată de intrarea trupelor dușmane se anunța prin dangătul clopotelor. Intrarea României în primul război mondial a fost vestită prin sunetul clopotului de la Mitropolie. Marile manifestații din 21 decembrie 1989 au fost anunțate de clopotul bisericii

Colțea. Fiind o zi de joi obișnuită, sunetul clopotului te făcea să înțelegi că în oraș se întâmplă evenimente deosebite, de mare importanță.

În biserică și-au găsit adăpostul oameni care erau în pericolul de a fi omorâți. Din nenorocire, unii au fost asasinați chiar în sfântul lăcaș! Menționez și faptul că în prezent cea mai veche construcție a orașului este biserica „*Curtea Veche*”, de la jumătatea secolului al XVI-lea, numită și „*Buna Vestire*”.

În timpul perioadei comuniste s-au demolat unele dintre ele. Cea mai dureroasă a fost însă a bisericii Sf. Vineri, făcută de către deținuții de drept comun într-o zi de vineri a anului 1986. Ultima slujbă s-a făcut sub teroarea buldozerului! Bucureștenii priveau cu durere cum zidurile sunt puse la pământ, fără niciun rost. Unele cărămizi au fost luate acasă, păstrate ca relicve sfinte. Pe locul acela s-au aprins lumânări!

Despre Văcărești am menționat anterior, fiind la fel de iubită.

Ca instituție, biserica era „*tolerată*” de statul comunist. Mulți oameni intrau în ea și ca o formă de respingere a ideologiei comuniste, de dizidență. Respectivii dacă erau văzuți și „*turnați*” la serviciile lor, conta ca aspect negativ la vreo avansare sau își puteau pierde și funcția dacă era de conducere.

În continuare, voi prezenta bisericile din manuscrisul lui N. Vătămanu.

„*Biserica Sf. Dumitru*” este situată între străzile 30 Decembrie (în prezent Franceză), Bălăceanu și N. Tonitza. Este un edificiu în formă de treflă, cu o singură turlă pe fațadă, sunt șase coloane de zidărie, susținând o freză pictată. Hramul ei este Sf. Dumitru, izvorătorul de mir.

În anul 1655, pe acest loc era o biserică din lemn, paraclis al caselor vornicului Badea Bălăceanu. Aici se depuneau jurămintele, cu mâna pe Sfânta Evanghelie, în pricinile de judecată. De aceea, de prin anul 1687 i s-a spus „*Biserica de jurământ*”. Casele din apropiere sa au fost dărâmate de Vodă Brâncoveanu, datorită „*trădării*” lui Bălăceanu. A fost decapitat, iar capul său a fost pus în prepeleac (pe ruinele casei unde domnitorul a zidit Hanul Șerban Vodă). S-a deteriorat cu timpul. Astfel, a fost nevoie ca prin anii 1791-1796, vătaful Stroie Râmniceanu împreună cu nepotul său, Radu, să clădească o nouă biserică de zid. În anul 1819, a fost refăcută din temelii de Constantin Filitti, care a împodobit-o și a înzestrat-o cu tot ce avea nevoie. Stroie Râmniceanu și cu nepotul său, Radu, au fost îngropați în ea. A fost zdruncinată de marele cutremur din 1802 (estimat ulterior la 7,9° pe Richter). Dacă erau blocuri ...

Incendiul din anul 1804 i-a adus avarii, ca și cel din 23 martie 1847. A fost restaurată, adăugându-se un pridvor. Aici s-a judecat procesul mitropolitului Ghenarie, în anul 1896. Aici a fost și primul *Conservator de Muzică și Artă Dramatică*. După războiul din anii 1916-1918, biserica Sf. Dumitru își aștepta „*ceasul dărâmării*”. Istoricii C. Filitti, urmaș al ctitorilor, însă a salvat-o. A fost reparată și redeschisă pe 30 noiembrie 1930, de Sf. Andrei. A fost și sediu al funcționarilor poștei din apropiere.

Un alt exemplu de biserică „salvată de la demolare este Bucur Ciobanul”, situată pe Dealul Mitropoliei. N. Ceaușescu ordonase dispariția sa împreună cu alte lăcașuri sfinte.

Un arhitect cu dragoste pentru istoria orașului, credință și curaj a sustras proiectul dintre cele care erau duse la dictator. Mica biserică care poartă numele legendarului întemeietor al orașului poate fi văzută și astăzi, situată lângă Mănăstirea Radu Vodă (Florian Georgescu, 1964, M.M.B.).

„Manea Brutaru” este situată la intersecția străzii General Budișteanu cu Calea Griviței. Este o construcție de tip fanariot. Naos în treflă, pronaos lărgit, pridvor indus, turlle. Pereții exteriori împărțiți în două registre, printr-un brâu, în partea de jos sunt arcade orbe trilobate. Poartă hramul Sf. Nicolae, a Sf. Gheorghe și a Fecioarei Maria. Primul edificiu din lemn a fost ridicat în anul 1777 de trei neguțători din mahala, în frunte cu vătaful Manea Brutarul. După cum se constată, era producător de pâine. A fost refăcută în anul 1787, din piatră. Mahalaua se numea la început „a Popii Radului”. Ulterior s-a numit „Manea Brutarul”. În anul 1814, s-a ridicat o cruce alături de biserică, pentru pomenirea răposaților Ghe., Fotimia și Ioan. Până în anul 1944, biserica era înconjurată de case mici și avea spre Calea Griviței, o intrare pe sub o clopotniță joasă, de un deosebit pitoresc, sub căsuțe, fiind stricată de bombardamentele aeriene; n-au mai fost refăcute și a rămas izolată, într-un spațios scuar.

„Biserica Albă” este situată pe Calea Victoriei. Pe acest spațiu s-a aflat în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, o biserică numită a „Vișicăi”, apoi a lui „Popa Dârvaș”. Sub acest nume a fost cunoscută în tot cursul secolului al XIX-lea. Stricată de trecerea deceniilor, de ploi și ninsori, de vijelii, de cutremurele numeroase, a fost refăcută în anul 1827 de clucerul Nicolae Trăsnea și soția sa, Ilinca, după cum este consemnat în pisania așezată asupra ușii de la intrare. I s-a adăugat hramul Sf. Ilie Tesviteanul. A fost reparată și în anul 1873, când s-au ridicat și monumentele funerare dimprejur. La decesul lui Manea Brutarul, survenit în anul 1868, biserica a primit o parte din zestrea acestuia. De la biserică sa de pe Episcopiei, unde s-a ridicat în anul 1888 Ateneul Româna fost luată o parte cu sculpturi, plante, animale și chiar figuri omenești, fapt rar întâlnit în bisericile noastre; în trei locuri se vede și zimbrul bicefal cantacuzinesc. Această tâmplă a fost lucrată la Viena și în anul 1897, se plătea vamă la Covasna, pentru intrarea ei în țară. Pictura interioară îi aparține lui Ghe. Tattărăscu. Asemeni multor biserici bucureștene, Biserica Albă era cuprinsă între clădiri, care o ascundeau trecătorilor. Intrarea se făcea prin Calea Victoriei, printr-un gang. Datorită unui incendiu din anul 1887, primăria n-a mai dat autorizație de refacere bisericilor din apropiere. A rămas într-un scuar. Pe 14 septembrie 1890, s-a așezat un felinar monumental.

La aceste afirmații ale lui N. Vătămanu, adaug faptul că în perioada interbelică

aici slujea preotul M. Rădulescu. El era prieten cu I. Maniu. Acesta venea la slujbă în fiecare duminică, însoțit de secretarul său politic, Corneliu Coposu (Coposu, 2014).

În prezent biserica se află într-o stare foarte bună, fiind renovată recent.

„Biserica Bărăției” este așezată pe bulevardul I.C. Brătianu, între piața Sf. Gheorghe și biserica Sf. Ioan Nou. Clădirea actuală a fost ridicată în anii '50 ai secolului XX. Vechii clădiri ridicate în cursul secolului al XVI-lea, i-a rămas turnul clopotnițelor. Este în stilul neo-gotic, sprijinit în patru colțuri de câte un contrafort; are la bază o poartă de intrare, fiind prevăzută în registrul superior, cu un număr de ferestre în ogivă și cu un orologiu și se termină printr-un acoperiș ascuțit.

Puțini catolici care mai rămăseseră în Țara Românească în secolul al XVI-lea, se găseau sub autoritatea spirituală a câtorva preoți franciscani, misionari italieni sau slavi catolicizați. Doamna Ecaterina, mama domnului Mihnea Turcitul, a scris o scrisoare în anul 1578 Marioarei Vallargo, descoperită la Veneția de N. Iorga, în care vorbește de existența unei biserici catolice în oraș „lăsată în părăsire și prădată de toate bunurile sale în decursul vremii” (Ciotoran, 2006).

Lăcașul este identificat de Nicolae Vătămanu cu cel amintit de misionarul franciscan Silverio Pillotti în relatarea sa din anul 1637, către Propaganda Fide, în care afirmă că în București este o bisericuță din lemn făcută de misionarii catolici din oraș înainte de anul 1629. Date mai sigure sunt numai din secolul al XVIII-lea, când ambele ramuri ale franciscanilor iau asupra lor conducerea comunității catolice din principat. În secolul XVIII „Bărăția” a dăinuit nestingherită unor calamități care au lovit-o și în veacul următor. La 18 august 1804 „un groaznic incendiu a distrus din temelii acest lăcaș”, refăcut cu turnul său la anul 1813. Ciclonul revoluției lui Tudor Vladimirescu, din anul 1821, a pustiit-o în egală măsură ca și incendiul din 23 martie 1847. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost renovată în mai multe rânduri, pentru a fi complet dărâmată și reconstruită în secolul nostru. Însă felul în care s-a făcut aceasta arată o lipsă a valorii artistice, cu exigență vorbind, și cu siguranță fără o valoare istorică.

„Biserica Ienei” este situată pe strada ce-i poartă numele cu altarul în stradă pe bulevardul N. Bălăceanu. Este de factură munteană, din secolul al XVIII-lea, în formă de cruce cu două turlă, pridvor deschis, cu pereții exteriori în două registre, ferestre și rozete separat de naos, prin patru stâlpi de piatră. Uși de lemn sculptate. Are hramul Sf. Nicolae. În veacul al XVII-lea, pe locul ei era o biserică mică din lemn, clădită de o femeie cu numele Iana, care a dat și denumirea. Era o rudă apropiată de Mihai din Târgșor, personaj cunoscut, apropiat de Mihai Viteazul. La începutul secolului al XVIII-lea s-a schimbat structura construcției, din lemn în zid. S-a terminat în anul 1724, de către Ștefan Neagoe, fapt menționat în pisanie. Mihai Filimon a fost episcop între 1810-1831. El este tatăl cunoscutului scriitor Nicolae Filimon, care a scris romanul intitulat „Ciocoi vechi și noi”. El însuși a fost episcop

și cântăreț, cu domiciliul în curtea bisericii din lemn, paraclisul strămoșilor săi. Din anul 1817, a fost biserică domnească, prin apropiere de noua curte a lui Caragea. Acesta ajungea la biserică pe o punte suspendată deasupra lungii curți a acareturilor, traversând strada Academiei. Intra direct în cofas (balconul corului) printr-o ușă care a lăsat urme în peretele bisericii, vizibile și-n prezent. Comunitatea albaneză a primit-o după războiul desfășurat în anii 1916-1918.

De Sfânta Paraschiva, pe 14 octombrie, bărbierii își sărbătoreau aici ziua patronului lor spiritual. În anul 1977 a rămas intactă în urma cutremurului din 4 martie, în pofida distrugerilor din apropiere. Aceasta a stârnit mânia din partea lui N. Ceaușescu. O macara a lovit ușor turla ei. A fost suficient pentru a se ordona demolarea, întrucât „*nu se mai poate repara*”. A fost prima biserică dăruită în timpul perioadei comuniste (Giurescu, 1994). „*Acesta a fost începutul ...*”.

„*Biserica Radu Vodă*” este situată pe strada omonimă, la nr. 24. Este așezată pe o colină, fiind o relicvă din vechea mănăstire. Are stâlpi de susținere în interior, în dreapta și în stânga mormântului ctitorului din piatră. Înalt de un metru, acoperit cu o lespede cu inscripții la cap, o ridicătură în care este o făclie din lemn, pe care sunt zugrăviți ctitorii: Radu Voevod și Alexandru Voevod.

Are picturi murale executate de către C. Lecca și M. Popp, în anul 1863, ce reprezintă ctitorii. Lespezi de mormânt numeroase pe pardoseală. Sfeșnice din anul 1786; o candelă din anul 1693 se găsește și-n prezent.

„*Hramul Sf. Treime*”. Clopotnița este cel mai frumos turn din București; are patru fețe și un turnuleț pentru seară lipit de partea de răsărit. Intrarea pe sub turn în largă deschidere în potcoavă, la care se ajunge urcând o pantă. Bolta în patru muchii sub turn, a adăpostit în vechime ceasornic.

„*Mănăstirea sf. Troiță*” a fost zidită în anul 1568, de Alexandru Vodă în urma unei biruințe. A servit și ca Mitropolie. În timpul lui Mihai Viteazul, aici el a opus rezistență lui Sinan Pașa. Fiind distrusă în luptă, Radu Mihnea a rezidit biserica mai mare în anul 1613. A fost finalizată de către Alexandru Coconul în anul 1625. După cutremurul anului 1838, au rămas multe avarii, turla desfăcându-se de restul bisericii. Clopotnița suferise de pe urma cutremurului din anul 1802. Pe locul ei s-a construit urâta clădire a internatului teologic.

„*Biserica Batiștei*” se află între străzile Batiștei, General Papazoglu, Ghe. Cantacuzino. În anul 1989, la revoluție, aici se adunaseră, la mică distanță, manifestații, la ambasada S.U.A. la București. Este în formă de treflă în stilul veacului al XVIII-lea, cu pridvor deschis susținut de patru coloane cu arcade trilobate, pereții exteriori prin brâuri. Are o pisanie din anul 1764. Sunt păstrate numeroase icoane bogate și candelă.

„*Biserica Krețulescu*” este situată pe Calea Victoriei. A fost ctitorită de vornicul Iordache Krețulescu și soția sa, Safta Brâncoveanu. În anul 1722 a fost

sfințită. Reprezintă unul dintre cele mai frumoase monumente ale orașului, după reparațiile din anul 1860 și restaurarea din anii '60 ai secolului XX.

O excepție între atâtea biserici o reprezintă un alt monument din centrul istoric al orașului: Palatul Suțu. Model de fală boierească împodobit cu blazonul reprezentând soarele aurit între doi lei heraldici pe față, care n-a fost niciodată palat domnesc. La balurile de aici se aduna toată protipendada orașului; simpla admitere echivala cu o diplomă de considerație. Erau depășite numai de balurile de la Cotroceni și Marghiloman.

„*Mitropolia*” este situată pe culmea dealului omonim. Se compune dintr-un ansamblu de clădiri ridicate de-a lungul secolelor. A fost construită de Constantin Șerban (1658) în amintirea victoriei asupra seimenilor care se răzvrătiseră. Paul de Alep a fost impresionat la trecerea sa prin oraș „*de măreția sa*”. Un hrisov din anul 1672 emis de către Antonie Vodă a consfințit apartenența lor. Fusese zugrăvită în anul 1668. De atunci au început și lucrările de ridicare a palatului mitropolitan. Are multe obiecte de preț, printre care amintesc îndeosebi moaștele Sf. Dimitrie Basarabov. Pe peretele de apus este portretul lui Constantin Mavrocordat și familia sa. El ține în mână bisericuța cu turle. La subsolul clădirii se află un muzeu de artă bisericească. În anul 1925 a devenit Patriarhie, după Marea Unire din 1918.

În prezent se păstrează foarte puțin din ea. În partea dreaptă se află mormintele primilor patriarhi ai României Mari: Miron Cristea și Nicodim Nistorescu. Se mai găsește și mormântul mitropolitului Itodie din anul 1708.

„*Biserica Sfântul Gheorghe Nou*” se află în piața omonimă la km. 0 al orașului. Este o mare clădire în formă de treflă cu abiside poligonale și pronaosul lărgit. Are o singură turlă. În interior, pe dreapta, sunt rămășițele lui Constantin Vodă Brâncoveanu, aduse în anul 1720 de Marica Doamna, la șase ani de la decapitarea Voievodului martir. (A fost localizat mult mai târziu, două secole după aducere în 1934; inițial locul din biserică s-a ținut secret de teama profanării). Aici sunt ținuți și alți membrii ai familiei sale, până la Grigore Banu Brâncoveanu. O mare candelă din argint, de la picioare, a dus la descoperirea mormântului, două secole mai târziu, ca urmare a unui furt făcut de paracliserul bisericii, pus să traducă, ca pedeapsă, toate inscripțiile din biserică. Celălalt mormânt este al lui Ioan Vodă Mavrocordat, domn al Țării Românești, trecut în lumea celor dreți în anul 1719. Este foarte bogat, remarcabil prin finețea sculpturii în lemn; este un rar exemplar în arta noastră veche. Are patru icoane împărățești. În dreapta este o icoană a Sf. Ion Botezătorul. Moaștele Sf. Nicolae, într-o ferecătură de argint, cu o inscripție de la domnul Mihai Viteazul.

S-a început ridicarea ei în timpul lui Antonie Vodă din Popești în anul 1671. S-a terminat pe 20 septembrie 1699. Statuia lui Constantin Brâncoveanu, realizată de O. Han, se află în fața sa, fiind de mari dimensiuni.

„*Stavropoleos*” se află pe strada cu același nume (din embrionul vechiului

centru istoric). În anul 1722, arhimandritul Ioanichie, grec din Epir, a cumpărat un loc de casă pe acest spațiu, pe care a construit un han, în curtea căruia a edificat o bisericuță în anul 1724. Se instauraseră din anul 1716 domniile grecilor din cartierul Fanar al Istambulului, fapt ce a determinat venirea lui. Este de foarte mici dimensiuni (aproape incredibile); un monument tipic muntean din veacul al XVIII-lea. Ferestrele mici au chenare de fier, bogat împodobite. Ușa din lemn sculptat este o capodoperă. Pictura este atât înăuntru cât și-n exterior.

Atâta frumusețe pe un spațiu atât de mic oferă monumentalitate în inima Bucureștiului. Ce diferență între marile biserici din apus, unde te pierzi în ele și această biserică a Capitalei noastre (care nu este un caz izolat prin dimensiuni). Pentru Ioanichie conta simbolul ei. Era specifică tradiției poporului român. Biserici mici, case de mici dimensiuni, băcănii cu o singură încăpere. Era închinată Sf. Athos, unde biserica omonimă era asemănătoare!

Nu-ți vine să crezi că aici intră credincioșii care stau în noaptea de Paște până la trei sau patru dimineța! Totul într-o desăvârșită ordine, fără incidente sau incendii, ca-n alte lăcașuri.

Recent a fost din nou renovată, lucrare făcută cu multă grijă și de un înalt nivel.

Intrând în biserica Stavropoleos parcă te găsești în plin secol al XVIII-lea. Lumânările de o calitate deosebită sunt vândute la intrare. În curte sunt două mici uși din fier cu modele pe care scrie „*Pentru cei adormiți*” și „*Pentru vii*”. Se deschid și-n mici spații interioare se aprind lumânările. Ele sunt ferite astfel de intemperii. Se află și un mormânt al unui preot din secolul al XVIII-lea.

„*Biserica Olari*” se află pe Calea Moșilor, nr. 180. Are hramul „*Adormirea Maicii Domnului*”. Este în formă de treflă. Pridvorul este închis, cu două ferestre de piatră. Intrarea are chenar de piatră sculptată și o pisanie veche.

A fost ridicată în mahalaua Olarilor, adică a vânzătorilor de oale, în anul 1758, de către vistierul Dumitrescu Racoviță, ginerele marelui spătar Mihai Cantacuzino. Deși se află într-o zonă liniștită, aproape de Foișorul de Foc, departe de tumultul marilor frământări citadine, a rămas cunoscută datorită icoanei Maicii Domnului, făcătoare de minuni. A fost refăcută în perioada interbelică. Deși era monument istoric, în anul 1987, a fost mutată cu 58 de metri și ascunsă privirii.

În aceeași zonă a orașului se află Biserica Sf. Silvestru, unde a slujit în a doua parte a perioadei comuniste părintele N. Galeriu. Fost deținut politic în anii '50, îi încuraja pe ceilalți deținuți, prin rugăciuni și citate din Biblie. A fost un mare orator, propovăduitor al religiei creștin-ortodoxe. Avea o patimă deosebită când slujea. La biserica sa, veneau credincioși din tot orașul. „*Jubiții mei, astăzi vă voi vorbi despre ...*”. Așa începea slujba. La un moment dat a spus „*pentru un simplu credincios cum sunt eu*”; era doctor în teologie și autor de manuale de profil. Unui student care dorea să-și dea lucrarea de licență cu el i-a spus „*Cu o parte a ei ești în altar, cu alta ești*

în curtea bisericii”. Despre martirii revoluției a spus cu lacrimi în ochi „*acești copii s-au sacrificat ca miei*”.

S-a stins în anul 2003. A fost înmormântat în curtea bisericii Olari. La ceremonie a participat un imens număr de credincioși. În anul 2008. La Suțu s-a organizat o expoziție omagială „*N. Galeriu*”. La postul de radio Trinitas se difuzează unele conferințe ale sale.

„*Biserica cu sfinți*” se află pe strada Sfinților, nr. 12, la intersecția cu Moșilor. Este de tip muntean, secolul al XVIII-lea. Are două turlle. În anul 1680 a fost clădită o biserică mică din lemn de către preotul Herea. În anul 1726 a fost reclădită din zid de către mitropolitul Daniil. Pe pereți au fost pictați sfinți, care au dus la denumirea actuală. S-a ruinat în anul 1912, fiind închisă. S-a redeschis în anul 1931, după o temeinică restaurare, în cel de-al doilea an al domniei lui Carol al II-lea. Vătămanu, prin titlu identifică istoricul bisericilor cu cel al bucureștilor.

În evul mediu, bisericile aveau și un rol orientativ, într-o perioadă în care nu erau indicatoare sau denumiri de ulițe și străzi.

În timpul bombardamentului din 4 aprilie 1944, cel mai puternic din istoria orașului București, soldat cu mii de victime și numeroase clădiri distruse, nici o biserică nu a fost afectată (Ciotoran, 2010, 64).

Păstrând domeniul și spațiul românesc, pentru a ilustra valoarea uriașă a zestrei sfințelor lăcașuri, menționez că în anul 1991, S.U.A. au dorit să cumpere mănăstirea Voroneț, ctitoria lui Ștefan cel Mare și Sfânt (albastrul ei reprezintă și astăzi în bună parte un secret pentru specialiști). S-a oferit bugetul României pe un an.

Procesul de construire a bisericilor s-a reluat după revoluția din decembrie 1989. Dintre numeroasele lăcașuri de cult ridicate în toate cartierele, revin la biserică „*Sf. Andrei*”, din cartierul Drumul Taberei. Este situată pe Aleea Parva, nr. 1, la capătul cartierului. Aceasta a fost construită între 1960-1980, în regimul ateu, fiind lipsit de biserică ca și celelalte cartiere. (Orașul Victoria nu avea de altfel nicio singură biserică.)

Terenul pe care se găsește are 2.600 m² și era complet neutilizat, situat la intersecția unor străzi. „Și va veni vremea când o să construiți biserici la răscrucea drumurilor”, a spus Iisus Hristos! Lucrările au început în anul 2001, planul fiind făcut la Alba Iulia, Catedrala Unirii, de un colectiv condus de preotul N. Popescu. Până în anul 2008, biserică cu patru cupole, cu balcoane, altar, naos, pronaos și pridvor, a fost terminată. Aspectele interioare sunt luate după modelul catedralei Sf. Sofia din Constantinopol. De ziua hramului, a Sf. Andrei, pe 30 noiembrie 2007, a fost sfințită de către locțiitorul patriarhului Teoctist, episcopul Bucureștilor, Teodosie Snagoveanu. A fost prezentă o mulțime de credincioși. Are 30 de m. în lungime, 20 de m. lățime și o înălțime de 25 de m. Are o capacitate de 3.000 de oameni, în picioare și pe scaune (Biserica Sf. Andrei, Arhiva, 2007).

Treptat pereții au fost pictați cu sfinți de un pictor care lucra numai noaptea. În zona altarului, pe tavan este înfățișată Fecioara Maria cu pruncul, o pictură de mari dimensiuni. La câțiva metri de la ușa intrării este un mare policandru, cu multe brațe; o valoare excepțională!

În curte, la intrare se află un monument ridicat eroilor căzuți în revoluția din decembrie 1989, martirilor din întreaga istorie națională. În dreapta este un așezământ social, unde copii lipsiți de sprijin familial, beneficiază de masă gratuită. Preotul Sorin Corneanu este responsabilul acesteia. Inițial slujbele erau ținute de un singur preot, în prezent este nevoie de trei sau patru slujitori.

În ziua Sfintei Liturghii, oficiată duminica, biserica este arhiplină. Instalația de amplificare face ca predica să se audă în tot perimetrul, să pătrundă în casele locatarilor. În noaptea de Înviere, o mare de oameni face circulația imposibilă.

Toaca bisericii bate cu putere dimineța în zilele liturgice și-i anunță pe enoriași că sunt invitați la slujbă! Ca și în Evul Mediu, este cel mai sigur reper; crucea se vede de la distanță.

Bisericile sunt pilonii de susținere ai Neamului românesc.

Fig. 1. Nicolae Titulescu (arhivă proprie)

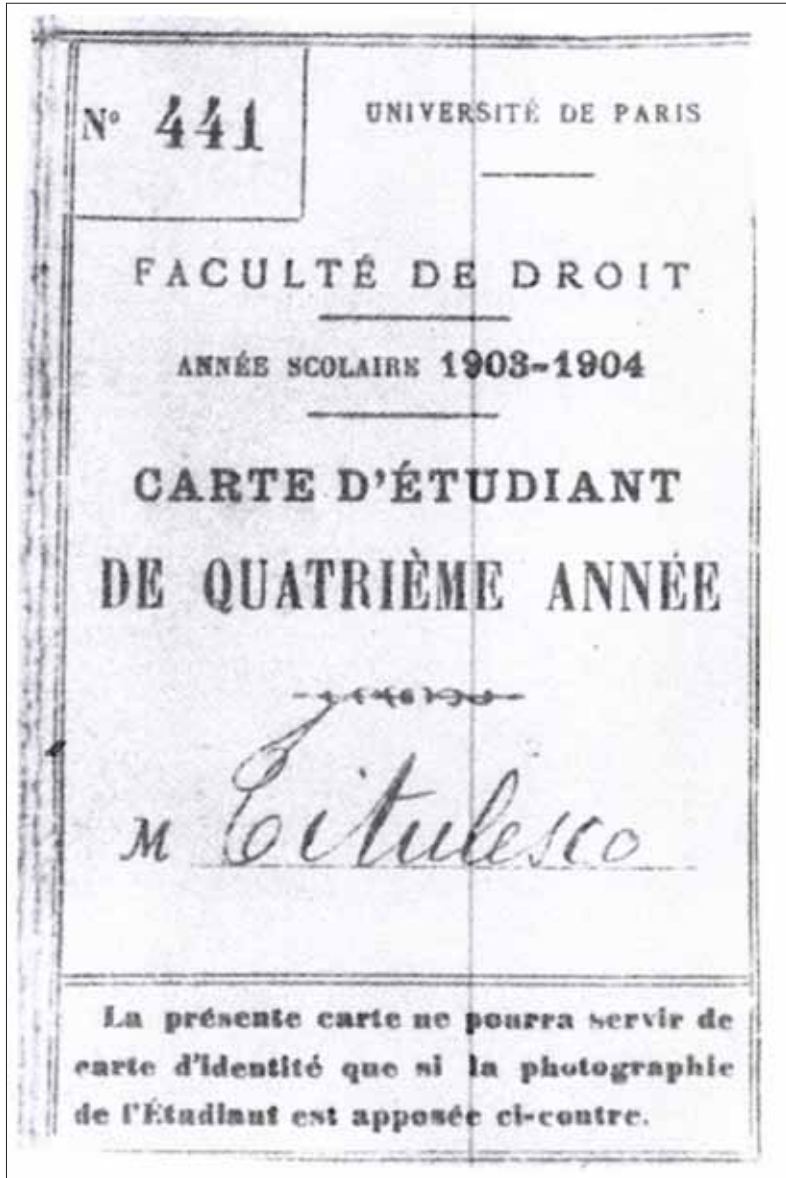

Fig. 2. Diploma eliberată de Universitatea de Drept din Paris (arhivă proprie)

Fig. 3. Alexandru Marghiloman (sursa: alchetron.com)

Fig. 4. Regina Maria (sursa: click.ro)

Fig. 5. Mihail Sadoveanu (arhivă proprie)

Fig. 6. Biserica Stravropoleos (arhivă proprie)

Bibliografie:

- Carandino, N., 2000, *Rezistența, prima condiție a victoriei*, Editura Fundația Pro, București.
- Călinescu, G., 1982, *Istoria Literaturii Române*, Editura Minerva, București.
- Ciotoran, G., 2006, „Primele scrisori expediate din orașul București în afara spațiului românesc”, *București. Materiale de istorie și muzeografie*, XX, 159-166.
- Ciotoran, G., 2010, *Orașul București între 1939-1947*, Editura Corint, București.
- Ciotoran, G., 2013, „Jurnalul lui Gheorghe Grigore Cantacuzino”, *București. Materiale de istorie și muzeografie*, XXVII, 149-181.
- Coposu, C., 2014, *File dintr-un jurnal interzis*, Editura Vremea, București.
- Georgescu, V., 1992, *Istoria Românilor*, Editura Humanitas, București.
- Giurescu, D. C., 1994, *Distrușterea trecutului României*, Editura Museion, București.
- Zamani, L., 2008, „Carol Davila”, *București. Materiale de istorie și muzeografie*, XXII, 177-182.

Manuscrise din Colecția de Documente a Muzeului Municipiului București.

- Arghezi, T., 1959, *Pace și război*.
- Brătianu, I.I.C., 1891, *Scrisoare*.
- Cantacuzino, G., 1913, *Scrisoare*.
- Cantacuzino, M., 1903, *Scrisoare*.
- Davila, C., 1806, *Scrisoare*.
- Dămăceanu, D., 1944, *Plan, Strejar – extremă urgență*.
- Enescu, G., 1931, *Scrisoare*.
- Genealogia familiei Văcărescu*.
- Hulubei, 1959. *Document științific*.
- Invitație la botez*, 1922.
- Milcu, S., 1959, *Manuscris științific*.
- Naum, A., 1915, *Scrisoare*.
- Obreja, D., 1945, *Români*.
- Parhon, C.I., 1959, *Manuscris medical*.
- Regina Maria, 1937, *Scrisoare*.
- Sadoveanu, M., 1959, *Manuscris literar*.
- Săvulescu, T., 1959, *Manuscris științific*.
- Stancu, Z., 1959, *Rădăcinile sunt amare*.
- Titulescu, N., 1906, *Înștiințare*.
- Vătămanu, N., 1964, *Istoria orașului București*.
- Zoller, S., 1964, *Pagini de epopee*.